

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedrévű iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy

postai úton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupan csak 3ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Losonc.

(Nógrádmegyében.)

Kevés város van Magyarországon, mellynek nevét időszakonként gyakrabban emlegették volna, mint a mellynek rajzát itt látod, nyájas olvasó. Nem oka pedig ennek talán számos lakosság, avagy fényes, dús paloták, mert az emberek elhunynak, enyésznek;

soncz akkor is valódi példányul tűnt fel, s aránylag előbbre volt köztintézetek, áldozatkészség és kitartóságban Magyarország sok első rendű városánál. A nemzet történeteivel csodásan egyesült e város sorsa nagyon régi idők óta, hasonlóan a mesébeli phönix mádarhoz, melly ha elhal is, feltámad és él örökké

Legrégibb épület benne a reform. anyaszentegyház, építé ezt még 1128-dik esztendőben *Losoncsi Lambert* akkori nádor s e sze-

Losonc.

a cifra épületeket elemészti a láng, elborítja az éjszaka, ledönti az idő; — e város nevezetességének oka : mult eseményei, a rajta századok óta át-átrohanó vihar, melly sokszor porba sújtá kegyetlenül, hogy a napsugár később újra feléleszsze. Története tette Losonczot népszerűvé. — Ha vész érte a hazát, ha pártok és küllelenség dulta téreit : Losoncz, mintha szive lenne a honnak, legjobban megérezé a csapásokat; ha béke olajága veté enyhítő árnyékát hazánkra, s szorgalom és ipar lön eszköz a hon boldogítására : Lo-

rint a város alapításának kezdetét is ezen időre tehetjük. És azóta hányszor lett porrá? — a tatárok dúlongásai után felépülvén, köfallal s mély sánczokkal lön körülvéve, mi még inkább nevezetessé tette stratégiai szempontból is. Nagy nevezetességre kapott a tizenötödik század elején azon esatárol, mellyet halhatatlan Hunyadyok vitt Losoncz falai alatt Giskrával, a cseh hussziták rablóvezérével, ki akkoriban az egész felvidéket zsarolta. Ez a Giskra több ízben nyomorgatá a várost, melly a magyar királyokhoz hi-

ven megmaradt minden időben. Később 1622. nov. 30-án a pártosok öltek le a vitéz lakosság közül 130-at, miután 3000 forintot csikartak volna ki tőlök serezhban, melly pénz akkor annyit tevé, mint most mintegy 30,000. Majd ismét 1703-ban Rákóczy seregei zsarolták, mellyek után jött a híres kurucz pestis, melly szintén erősen kivette rátáját Losonezon. A törökök kiveretésével felszabadult a felvidék a járom alól, s Losonc, mint a közforgalom egyik nevezetesebb pontja, éledni kezdett. A köfalak és sánczok felett lassankint csinos lakokba magyar ajku szorgalmas polgárság telepedett, kik szabadalmakkal lőnek ellátva. Mindig jobban s jobban emelkedett a város; iskolái is virágozni kezdének; lett benne ev. gymnasium, ref. főiskola, hol számosan hallgaták a jogot is, és sok derék hazafi vált e tanodák növendékei közül. Az ipar előrehaladt, a városnak takarékpénztára, s egy részvényekre alapított nagy börgyára lett. Szép kétemeletes casinója épült, számos csinos emeletes és földszintes házakkal bővült, az ipar és kereskedés virágzásnak indult. Lakosainak száma pedig megközelíté a négyezeret.

Ily szépen fejlődék Losonc szüntelenül előbbre törve a polgárisulás terén, midőn tetszett az Urnak ismét reánk mérni sujtoló karját s haragos jobbát felvonva tartani felettünk. Eljött az 1849-dik év. s vele az emésztő láng, melly Európával hazánkat is elborítá. Egymást érte a csapás, jött a sárga halál tűznek, víznek, nyavalyának s fegyvernek képében, járt mindenfelé soká, mintha kereste volna országszerte azt a tájat, hol Losonc fekszik, hogy megelje benne a nemzet áldozatát. Végre megtalálta Szomorú áldozat! az égiglen hatottak a te jajjaid, s a te keserved a felhőkig.

Augusztus 7., 8. és 9-én a muszka sereg pusztított, dult benne. Nem akarjuk e képeket föleleveníteni — friss emlékezetében vannak ezek minden élőknek. A virágzó mezőváros nem volt egyéb éktelen dülédéknél, omladozó romoknál. Minden el volt pusztítva, megsemmisítve. Egy harapás kenyér, egy ép rongy nem maradt, inség és nyomor mindenütt. Még a reá következő télen is csak pinczékben, nyomorult kunyhókban, félig meddig kiigazitott szobákban laktak a hátramaradt lakosok . . .

Az idők járását ki vonhatja kérdőre? . . . az égő üszök meggyújtja a házat, a lángok kiüzik belőle a lakost meztelenen, megemésztik a benne találtató, s szorgalomszerezte élelmi szereket, az agg gyermekkori bölcsőjét és a menyasszony koszoruját; a láng behat azon raktárakba, hol a koporsót készíték, s ime reménytelen vész el az ember, mibe tegyék hült tetemeit? — por volt, por lesz, még csak koporsót sem visz magával. — És ime hová lőn a virágzó városka? . . . a magas tornyok és csinos házak ugyan hová levének? . . . avagy merre voltak ti, kik építétek őket? — ime egy lélek sem volt a romváros dülédékei közt, a madár is messze szállott vidékéről; ime ott állott özvegyen, ott állott néma keservében, mint a gyászban járó menyasszony völegénye sirján. Csak egy titkos nyögés szállott végig a meredező kéményeken, az áldozat szellemének sohajjtása. —

A vihar elmúlt, a nap sugárai kisütöttek, és a phönix madár feltámadt!

A romokat felépíték szorgalmas kezek, s Losonc újra éledt. Valóságos Isten csodája, ha az ember látja e várost, s elgondolja, hogy ezelőtt nyolcz évvel egy romhalmaz volt. Csak itt ott komorult még elő egy-egy füstös kémény, s állott pusztán egy-egy háztelek. Idővel az is elenyészett.

Jelenleg legszebb hely a piac, hol a szép casino áll, itt vannak több emeletes házak, a kath. templom, és az ujonnan épült ref. szentegyház. Ez méltán disze nemcsak Losoncznak, de hazánkknak; nem valami nagyszerűt látsz rajta, de olly izletes modort, melly a szemet megragadja. Tornya goth izléssel épült, szép bádogg fedele van, és tetőjén roppant rézkakas áll, foroghatón helyezve.

Piacza, mint az egész város, veszté hajdani élénkségét, mi nagyon természetes. Azonban adja Isten, hogy a pár év mulva erre menő ipoly-sajóvölgyi gőzkocsivonal által necsak a régi virágzást, de még sokkal magasabb pontját érje el a forgalom, ipar, s polgári jólétnek. — Losonc vidéke gyönyörű; éjnyugatra félhold alaku, távolabb eső hegyek környezik, a regényes Kriván völgygyel; itt fehérlék Gácsvára, mint valami tündérlak! maga a város térségen fekszik, számos falvaktól környezve; a Fekete viz s Losonc nevű patakok részben keresztül folyva közel hozzá szakadnak az Ipolyba. Ha keletre tekintünk Losonczról, szintén nagyszerűen látjuk emelkedni a magas Karánscot, és a félelmes Salgói csuesot; délre a virágzó Ipolyvölgye terül.

S midőn jelen rövid ismertetésünket közöljük: egész Magyarország nevében mondjuk elismerésünket Losonc lakosainak azon buzgalomért, mellyel a nemzetet, városuk felvirágoztatásával, újra megajándékozá, kérvén egyszersmind az egek Urát, öntse áldásait Losonczra ama temérdek szenvedésért, mellyel annyiszor adózott a multban, s nevelje jólétét a jövőben, hogy igaz legyen a szentírás szava itt is: „A kik vetnek könyhullatással, nagy örömmel aratnak.“

Három köny.

Leszáll az éjfé, büvös szárnya lebben,
Lassu nesz támad lennt a sírveremben . . .
Kél a menyasszony hideg vánkösarúl,
Siri lakának ajtaja kitárul.

Halkan jó, léptét senki se hallja,
A puha fű sem hajlik meg alatta,
Tiszta fehér gyolcs-ruha folyja végig;
Gyolcsnál is inkább csak arca fehérlék.

Bomlott haja hosszan uszik a szélben,
Jégkönyű reszket hamvatag szemében . . .
Embernek nincsen semmi földi rajta,
Titkos beszédre nyilik fagyos ajka:

„Jövel, jövel szép ifju völegény!
Im itt vagyok s téged kereslek én,
Fölkelte egy jóltevő pillanat,
Érted hagyám el siri ágyamat.

Leráztam a föld senyvesztő porát,
Szabad lesz bú nélkül tekintni rád . . .
Testetlen árnyék, lenge kép levék,
Minden kihamvadt, csak szerelmem ég.

Oh most is, most is hűn emlékezem! . . .
Forró kezében reszketett kezem
És arcom sápadt, mint a méla hold . . .
Az a boldogság fénysugára volt.

S jövének érted adáz mostohák,
A rózsalánczot széllyelszaggaták,
El harcza vittek . . . éj borula rám
S az első könyüt ekkor hullatám.

Majd a remény tündérölébe vett
S kötözgeté a lángoló sebet . . .
Képed' mutatta, bármikor jöve,
Az éberáalom csalfa tüköre.

S hogy börtönödről hozzám szállt a hír,
Sebem fölött méreggé vált az ír;
Lánczod csörrent fülemben mindenütt . . .
Ekkor hullajték második könyüt.

És lőn a gyászhir mindig gyászosabb:
Sínlődöl, szenvedsz, ifju hősi rab! . . .
Sötét fátyollal tért meg egy napon,
Hogy elvérzettél szörnyü vérpadon.

Melled kitárva . . . érettem remeg . . .
Hah, dördülnek a gyilkos fegyverek —
Ekkor hullajtám végső könyümet,
Nem sírtam többé, szívem megrepedt . . .

Jövel, jövel szép ifju völegény!
Im itt vagyok, téged kereslek én,
Érted hagyám el siri ágyamat,
Jövel, míg tart a boldog pillanat!“

S halkan jár, léptét senki se hallja,
A puha fű sem hajlik meg alatta . . .
Tiszta fehér gyolcs-ruha folyja végig,
Gyolcsnál is inkább csak arca fehérlék,
Bomlott haja hosszan uszik a szélben
S egy könyű reszket örökre szemében.

Lécai József.

Nemzetünk miveltisége az Árpádok alatt.

Irta VASS JÓZSEF.

(Folytatás.)

5. §. Vallás. Néperkölcsök. Családelet.

I. A népmiveltiségnek egyik kiváló ismérve a *vallás*, mint a nép gondolkodás-módjának s érületének legbensőbb nyilatkozata.

A történetírás számtalan példákban bizonyítja, hogy a vallás leg-hatalmasabb s legáltalánosabb nevelője az embernek, legbővebb forrása erkölcsének. Ennek minősége tehát, nagyobb vagy kisebb tisztasága egyszersmind tükrözi azon nép erkölcsének, mely azt vallja. Mire nézve a magyar nemzet miveltségének szövedékéből annak közelebbi ismertetése műcsorbulás nélkül ki nem maradhat.

A régi magyarok vallása tiszta *eggisten-tan* volt. Egy fő lényt, *Istent*, tartottak minden jó kútfejének, ki mindeneket teremtett, fentart, és igazgat. Ezt a nevezetet még akkor is megtartották, midőn a keresztyén vallás világa által azon felső lénynek tisztább ismeretére jutottak; mi eléggé bizonyítja, hogy fogalmaik azon lényről nem ellenkeztek a keresztyén vallás által hirdetett Istenség eszméjével. Tisztelték és imádták őt azon tárgyakban, melyekben az istenség ereje leginkább mutatkozik, s melyek által annak jótéményeit leginkább vették; s minthogy a négy elemben minden isteni adományok öszvegét látták: a földnek dicsőnekeit zengedeztek, áldoztak neki a tűzben, tisztelték a levegőben és vízben. Elláthatlan terjedelmű rónákon lakó népnek, mint eleink voltak, semmi sem lehetne jótékonyabb, mint a forrás, mely vízzel, úgy szólván, megjelent a lankadságig szomjazó előtt. Ha benne isteni erőt képzeltek eleink, tettek oly természetesen, mint más népek, s vallási tiszteletök tárgyává emelék a forrásokat, melyek körül istenőknek áldozni, s halottaikat eltemetni szokták. — Ezen legfőbb lényt úgy fogák fel, mint népek saját védurát, mint *magyarok istenét*; mely név egész mai napig jelentékeny módon él a magyar nép öntudatában. Mint harcias, bajnok nép, fegyveresen képzelte őt, ki a gonoszokat nyilával (a villámban isten nyilát látva) öli meg: innen a villámnak népi neve maiglan *istennyila*. Minthogy pedig ők a világon előtűnő annyi gonosznak eredetét a jóságos Isten eszméjével egyébként megegyeztetni nem tudták, nagy szerepet játszott vallásukban még egy másik hatalmas, de az istenségnek alárendelt gonosz szellem is, melyet *Ármányban* (Ártmány?) vagyis *Manóban* személyesítettek. Ezen gonosz lénynek tulajdonították a szerencsétlen csatákat s az életben előforduló baleseteket, melyekből azután őket az Isten, hiedelmök szerint, kegyelmesen, ki szokta szabadítani, meggátolván az *Ármány* hatását. Ezek mellett még egy sereg jó s rossz *tündér* folyt be nézetök szerint az ember sorsa meghatározására. — Szobraik (*bálcány* = állvány?) csak érzéki előadásai voltak istennek, melyek előtt neki állatokat (embereket sohasem) áldoztak, s ezeknek minőségéből, kisebb vagy nagyobb épségéből s a lángok általi megemésztéséből szokták jósolni a szerencsét vagy baleseteket. E jóslatok valóságát szilárdul hitte az ősmagyar. Az áldozat megegyezése csak a nemzeti vagy egyéb nagyobb áldomásoknál történt; egyébkor a leölt állat nagy részét a torban költötték el. — Papjaik, kiket *táltosoknak* neveztek, s köztök egy fő táltos tartotta a kormányt, a vezérek főtanácsosai, a nemzet bölcsői, orvosai s dalnokai voltak, kik a népet atyafiságos egyezségekre buzditgatták, ők gerjesztették fel a harcosokban a dicsvágyat, éleszték a harci tüzet s az erkölcsi erőt és szilárdságot dalaik s regék által. A nemzet határtalan tisztelettel viseltetett irántok. Hatalmok dacára külön várnát (osztályt) nem képeztek, s mint ilyen, sem polgári külön sulylyal nem bírtak, sem szellemi nyomást nem gyakoroltak a nemzeten. — Mint minden más, hasonló miveltségű népeknél, úgy a magyaroknál is uralkodott a *babonahit*. Kitészik ez részint a későbbi törvények tilalmából, részint azon babonákból is, melyek némely vidékeken még most is divatoznak az alsó néposztályban, minő pl. a gyermekeknek szemmel megverése, a kötések sok nemei, álomhüvelyezés stb.; részint pedig a babonahitrel illető nevezetekből, minők ismét: boszorkány, bűvölés, varázsolás, kuruzsolás, jóslás stb., mik bizonyosan még a pogány erkölcsökönök maradványai. Voltak tehát ezekre nézve külön *jósáik* sőt *jósnoik* is, kik — úgy látszik, — nagy tiszteletben állottak előttök. — Hitték őseink a lélekhalhatatlanságot, és vártak egy jövő jobb életet e földi után. Harcos hajlamaikat nem kevéssé táplálta azon meggyőződés, miszerint mind azok, kiket a csatatéren leölnek, őket a más világon szolgálni fogják.

Mind ezek után kimondhatná tiszta, ép eszű eldödeink vallását durvának, vagy tisztátalanabb- és fonákabbnak egyéb ázsiai népekénél? Sőt egyszerűségéből, s ama nevezetes két ágazat — az egy istenség s lélekhalhatatlanság — hitének lételéből következtethetni, hogy azon elmék és szívek, azon lelkek, melyben még miveletlen állapotjában is illy szent sejtelmek létezének, mintegy már előre magában foglalta a nemesebb keresztyénség csiráit. Nem is gyűlöl-

ték ők ezen vallást, sem türelmetlenek nem voltak a keresztyének iránt; sőt nyugodtan nézték, miként a mindenünnen gyülekező terítők közülök sok akatbeavattak az új hitbe. Piligrin, passzauzi püspök, ki külföldön tett vérontásaikból ítélve, őket tigriseknek s fenevadaknak lenni gondolta, közükbe jöven, nem gyöz csodálkozni emberségökön s jóra hajlékonyságukon; és Benedek római pápát kéri, hogy rendeljen ide több püspököket is; mivel — ugymond — itt az aratni való sok, arató pedig kevés: az egész nemzet hajlandó a szent hitnek felvételére.

II. Illy tiszta vallásból a *néperkölcsök* is tisztán buzogtak fel. Az ősmagyar békében tavaszi mező, harcban pedig bérczről rohanó fergeteges szélvész volt; hadban és ellenség közt haragos mennykő villámalakjában tünt fel: itthon pedig jól tudta, mi a jog és mi az emberség. Olly nemzetben, mely a diadalmas fegyverével szerzett birtokot, szabadságot a legyőzöttekkel nagylelkűleg önként megosztja, az emberbaráti szeretet nemes érzete félreismerhetlen. Szerette ő élőt, tisztelte még hamvaikban is. Halottait folyók, patakok s források mellett szokta eltemetni, sirt ásván és mély bánatot mutatván; emlékeket gyászadalokkal ünnepelte: de az innen származott keserűségen azután borozás- és jóllakásból álló torral segített. Az elhunytak hült tetemei felett rokonaik gyászadalokat zengedeztek, s haláluk évfordultán illyekkel ülték meg emlékezetüket. — Jeles győzelmeik után ünnepélyeket rendeztek, s kövér lakomát csaptak, mely vígan lakozás- és néha a részegségig menő borozásból állott. — Ünnepélyes szerződéseket *esküvel* erősítettek, mit egy edénybe mindnyájak karjából eresztett és mindenkitől megízelt vér jelképében adtak elé, azt akarván kijelenteni, hogy esküszegés esetére vérök ontassék. Átalában pedig esküjüket égre emelt karddal, és hihető, hogy az avarok példája szerint, illyen átkozódással tették: hogy a mennykő essék (*ess-ku*) arra, ki igazat nem mond és hamisan esküszik. Hódolási és szövetekezési esküjökhez, adott szavokhoz azután hűek is voltak. A *szótartás* ősi magyar erény. Az ősnemzeti korban a fejedelem ellen irányzott forradalomnak egyetlen példáját sem mutatja fel a történelem. Ezt a külföldiek irányában is szentül megtartották. Miután I. Henrik császár által kilencz évi békére kényszerítették, bár miként ösztönöztettek is a kalandok szeretete s a martalék reménye által, és volt volna is ürügyök a békeszegésre, miután egyéb okok közt a németek nagy hadi készületei előttök titokban nem maradtak, a békét mégis sértetlenül megtartották. — Erősen jellemzi a magyar néperkölcseket még a *vendégszeretet* s a *vendéggjog* sértetlensége. A régi magyarok közt mindig talált gyámolítást a segélyre szorult, a vendég pedig szíves elfogadást és nemes lelket. Így midőn Arnulf, bajor herceg, a császár elleni lázadásnak kétes kimenetele előtt megszökvén, egész családjával a magyaroknál keresett menedéket, nemcsak vendégszeretőleg fogadtatott, noha néhány esztendő előtt egy kalandozó magyar sereget tönkre tett; hanem azután is, miután a körülmények változtával haza tért, tartományát egész halálaig megkímélték a magyar kalandorok: alacsonyságnak tartván azt megsértetni, kivel egykor vendégszeretetöket éreztették.

III. Az eredeti magyar *családelet* is vonzó színbe állítja őseink miveltségét.

A családok főnökei s a vének nagy tekintetben állottak nálök. A szülék tetemes hatalmat gyakoroltak gyermekeik felett. Az apa választja magának menyet; az eljegyzés apró ezüst istenképek váltásával történt, melyeket a mátkák teljes életökön át nyakokban viseltek. A férjhez mehető szüznak *eladó leány*, a nősülő legénynek pedig *vő-* (*verő*) legény elnevezésök, továbbá egyik népdalunk ezen vers-szaka:

Az allári faluszélen
Leányvásár lesz a héten:
Magam is ki fogok menni,
Kacsintással egyet venni;

mellyben *leányvásárról* van szó, könnyen arra utalhatnának, mintha áruként ment volna őseink közt a házasság szerzése, főleg miután nem hiányzanak iróink, kik ezt vitatni törekszenek. Azonban ez nem más volt, mint szerződés, még pedig a tulajdonképi felek: legény és leány tudta nélkül; mert az atyáké volt minden hatalom gyermekeik felett. E szerint a vásár nem igen szelid eszméje nagy részben van mérsékelve az atyák befolyása által, kikről szükségkép feltehetni, hogy gyermekeiknek javát akarják. Történetünkben Árpád is úgy alkudozott Ménü-Maróttal, ki Zoltánnak ajánlá leányát feleségül. Ez a szokás néhol mai napig fennáll. A matyó (siki palóc) legény, mikor szombateste hazafelé jön a mezőről, hol az

egész hetet tölté, csak mástól hallja meg, hogy megházasodott. A nő sajátja volt ugyan férjének; de azért nem tekinté őt mint szolgálóját vagy épen dolgot. Sőt ellenkezőleg, az asszonyt mind a családi életben egyenjogu helyzet illette, a honnan *feleségnek* neveztetett, mind pedig a köztársaságban: mihez képest az özvegy, férje halála után, ennek nemcsak birtokaiba, hanem közjogaiba is lépett; honnan mind maig fennmaradtak Erdélyben az *urasszony* és *urné* nevezetek. A régi magyar Hármaskönyv pedig olly hathatós pártfogásába veszi a nemes özvegyet, hogy az ellene folytatott per ritkán vezetett kedvező sikerhez; innét támadhatott ezen régi magyar közmondás: „Órizz meg Isten, a szakállas asszonytól!“ — A *soknejűség* tőlök idegen volt; azért ragasztották a bihari herczegre, a soknejű Marótra is az ismeretes csufnevet (Ménü-Marót). Még a nemzet főnökei is csak egy hölgygyel oszták meg szerelmöket; mi azt bizonyítja, hogy az asszonyoknak kellő becse volt náluk. A magyar tisztelte nejét. Sohasem gondolkodott olly alacsony eszközökről, mellyek gyakori távollétében hölgye hűségét biztosítanák, minők a legtöbb ázsiai népeknél a heréltekben divatoztak; neje iránti tisztelete annak saját erényét hagyta hűsége öréül. Ebből pedig az is következik, hogy a fajtalanság sohasem sennyezte keblöket. A nőnem tisztaságát és becsületét még a harcztűzében sem szeplősíté meg a magyar. Midőn egy hadcsapat Zolta fejedelem alatt 938-ban martalékért kalandozott a szászok földjén, s onnét nagy veszteséggel visszanyomatván, hazatértében boszut forralva egy apácza-zárdát dult vala fel, a szűzek ugyan valamennyein meggyilkoltattak; de tisztaságuk sértetlen maradt. — Mindezek olly nemes vonásai a régi magyar családéletnek, hogy miattok a jelenkor mivelte nemzetei előtt épen nem pirulhatnak a lovagias lelkületű ősapákért az unokák.

6. §. Nyelv és írás. Mondák és költészet: A régi magyar hősmonda-kör. Énekek. Művészet.

I. A népek lelkületével, erkölcsével s miveltségével szoros kapcsolatban áll azoknak nyelve is. Szív és ész ebben rajzolja le magát. A nyelv alakja, belszerkezete a nép természeti jellemére, erkölcsi erejére hágy következtetni. Őseink értelmi derékségének is tehát legszólóbb emléke a *nyelv* maga, mellynek ha bámulatos rendszerét tekintjük, az emberi nem megjelenésének első korára kell azt felvinnünk; ha pedig egyes szavait vesszük fontolóra, tulajdon és átvitt értelmű jelentésményeiben, mély itéletű s élés elméjű nemzet lélekszüleményének kell állítanunk.

Őseink nyelve, Európába jöttükör, nem volt ugyan még annyira kifejtve, hogy egy művelt nemzet szellemi szükségait kielégíthette volna; de magában rejtette a lehető legnagyobb tökélyre fejlődhetést s e mellett alakjaiban olly következetes, hangzatára nézve olly kellemes és erőteljes, hogy nyilvános bizonyossággal szolgálhat azok erőteljes lelkületének, ép, tiszta eszének, kik azt beszélték. Nem vagyunk ugyan olly irott emlék birtokában, melly nemzeti nyelvünket összefüggő beszédben az őskorból elültethetné; mégis a legrégibb nyelveklyéknek (millyenek: A régi halotti beszéd és könyörgés; tovább I. Endre király számára készített két imádság, és Jerney által kiadott többi nyelvkincesek Árpádék korszakából) bölcsészeti vizsgálatából hű képét vonhatjuk el azon állapotnak, mellyben az a Don vizét átlépte. Ugyanis ha a régi magyar nyelvet gondosan átnyomozzuk, s azt a maival összehasonlítjuk, határozottan lehet állítanunk, hogy — kivéven néhány hangejtést — ugyanaz vala a fejedelmek korában, melly s

minő csak egy századdal is ezelőtt. Mint középszásiai nyelv, az európai új hazában rokont nem lelvén, idegen behatás elfogadására alig birt hajlammal: ennél fogva európai újabb életszakában egy új nyelvtani alakot sem fejtett ki, egy képzővel sem bővült, de igen, századok folytán többeket kiavulni engedett; mire nézve csak idegen szók felvétele, s még inkább a szóképzés ősi alaptörvényei szerint folytatott szószármaztatás valamint szóösszetétel utján gazdagodott, s némi újabb szókötési fordulatok felvételével nyert változatosság- s könnyedségre nézve lényeges módosulást. Ha eként mindazt, mi nyelvünkben európai nyeresemény, annak ázsiai jellemétől különválasztjuk, feltűnik előttünk Álmos és Árpád nyelve, melly ősfarmákban a mainál gazdagabb, ellenkezőleg nyelvanyagokban szegényebb volt; mert az európai fejlettebb társas élet a maga új viszonyai-, termékei- s eszméinek megfelelő kifejezését benne fel nem találta: birta azonban ennek zálogát a nyelv rugékonyságában, melly a gyökszók számával, egyszerűségével, ezeknek igen termékeny származásaival, erőteljességével, deliségével és majdnem kimeríthetlen képzékenységével, s főleg azon tulajdonságával, mellynél fogva a szellemet fölemelni s lelkesíteni olly hatékony. Mit mondjunk végre a természeti hangokat olly hiven utá-

nozó szavaink kifogyhatlanságáról! Bizony igaz, mit kedélyes *Daykánk* erre vonatkozólag nyelvünkről régen megjegyzett.

— — — akár gyengébb érzésre olvadoz,
Akár harsány kürtön esatákat riadoz,
Nyelvünk majd ollyan lágy, mint a Zephyr-
nyögése,
Vagy a bús fülmile szívsebbhető zengése;
Majd ollyan, mint az ég rengő dördülete:
Felleghangon dalol, s rázkódtat ereje.

— Illy szép, lelkes és termékeny nyelv maga eléggé bizonyítja a gondolat- s érzeményben gazdag ősmagyar népnek minden szép-, nemes-, és dicsőre fogékonyságát, mi a szelidebb erkölcsöknek s a miveltség bizonyos fokának szintegyik általános ismerve.

II. Azon kérdésre vajjon hoztak-e őseink saját *írásjegyeket* keleti lakhelyeikből Magyarországra? a hún-magyar törzsök közös származásából lehet alaposan megfelelni.

Ha gondolkodva olvassuk Priscust, ki Etele udvarában mint a görög követségnek egyik tagja megfordult, s Etele és húnjainak nemes erkölcsait, nemzeti nyelvök iránti szeretetöket, idegen nyelvekben s írásban is jártasságukat utazási emlékezéseiben hiven le-rajzolva az utókornak fenntartotta: alig hihetni, hogy ők saját írás-

sal, s némelly vallási és történetkönyvekkel ne birtak volna, miután a scytha népek mind régibb, mind újabb időkben is különösen történeteik megírásában hanyagok nem voltak. Egy hatodik századbeli byzanti író pedig világosan is beszéli, hgy a magyarul II. Justinhoz ajándékokkal és „scytha betűkkel irott levéllel“ ellátott követeket küldtek. Ezen ősi hún *írásjegyek* legrégibb időktől egész a legközelebbi századokig divatoztak a közéletben a lelkes széke-lyeknél, kik mind a krónikák, mind saját hagyományuk szerint az atilai húnok maradványai, mindenesetre pedig valódi ősmagyar faj. Bizonyosságunk erre teljes hitelességű történetíróink szakadatlan sora. Már pedig nem hihető, hogy a székelyek azon ősi írásukat mai hazájokban találták volna fel, miután sokkal könnyebb volt volna nekik az ott lakó keresztyén népek közt szeltiben elterjedt római írásjegyeket elsajátítaniok. A székely írás ősrégiségét bizonyítja maga a műfogások sajátsága is: ők tudni-illik nem papirost vagy hárttyát és tintát használtak, hanem hosszukás sima pálczákat, mellyekbe összefolyó betűiket hegyes íróttörrel berótták (*ro-cás*). Ehhez képest írásuk, mint a mongoloké, függőleges irányban felülről lefelé szolgált: mi, minden európai befolyás kizártával,

Népviséletek: Trencsénmegyei nép.

egyenesen Közép-Ázsiára mutat, s a hún-magyar törzsök eredeti irás-műfogásának bizonyítja, s mint ilyen, régi nemzeti műveltsége egyik tanujaként tűnik fel.

Mindezekből látható, mikép őseink a keleten, s később mostani hazánkban is keletiesen irván, saját *írásjegyeket* használtak. Azonban, hogy illy módon írt maradványt jelenleg elé nem tudunk mutatni, azon meg ne ütközzünk: azokat együl-egyig felémészté a pusztító idők vasfoga; de annyi bizonyos, hogy e nemű őskori maradványaink nem egyszerre s hevenyében tűntek el, hanem csak lassanként. A X. század végével, és a XI. elején a folytonos harcokban elkeményült nemzet szelidítésére s oktatására külföldi egyének jöttek hazánkba; ezek nagyobb része a nemzet nyelvét eleinte nem érté, írásjegyeit nem ismeré, sőt az ezekkel írott műveket is, mint a pogányság emlékeit, a nemzeti vallással együtt megsemmíteni ügyekvék. Így lassanként a hún írásjegyek kimenvén emlékezetből, helyettök a rómaiakat fogadták el őseink: miért is nem csodálhatjuk, hogy csak itt-ott akadhatunk ma már a hún-magyar írás ősi emlékeinek töredékeire, mellyek közül az ugynevezett *turócsi fakönyv* legnagyobb régiségre mutat, s leghitelesebbnek is látszik.

Népviseletek.

(Trencsénmegyei nép.)

A trencsénmegyei hegyek lakóival többször találkozhatunk az alföldön is, — hol többnyire mint drótosok, — majd megint mint aratók és cséplők nyáron át keresnek élelmet honn hagyott szegény, de szapora családjaik számára. — Valamint másutt, ugy Trencsénben is majd minden völgyben másképp öltözködnek. Zsolna s Rajecz környékén a nők fehér durva vászonból majdnem hónuk alatt megkötött szoknyát, azon kék kötényt, hosszú ujjú s gallérnélküli inget, lábaikon pedig bocskort, de eszimat is viselnek. — A férfiak pedig nagy karimájú kalapot, durva s otthon készített szürke posztóból rövid szürt, szijas nadrágot, s bocskort különféle színes szijakkal lábaikhoz kötve hordanak.

Vágvölgyi.

Amerikai takaréktűzhely.

Sok gazdasszony czirogatta már — mióta a takaréktűzhelyek föl vannak találva — kedves életpárját mind addig, mig nem hozott neki Pestről vagy más városból olyan konyhai diszbutort, melly se füstöt, se lángot nem mutat; melly sokkal kevesebb tüzfűt emészt; mellyen nem kell a pecsenyét nyárson forgatni, mellyen nem kozmásodik meg az étel, és a mellynek barlangjaiban főzéskor csibét, libát, bépecsenyét, kolbászt, hurkát, pogácsát, rétest stb. olly könnyű szerrrel lehet megsütni, hogy ugyszólván nincs is mind ezen jófaluatok megsütésével egyéb vesződés: mint betenni, (s annak idejében kivenni) a kemence bőségű tűzhely-fülkébe (vagy

magyarán mondva *rérli*be). És nagyon sok gazda áldotta már össze-vissza azt az embert, a ki a takaréktűzhelyet kitalálta; mert ugy tapasztalja, hogy azt a *takarék* czimert csak bitorolja a drága tűzhely s tulajdonképen — az egész évi szükségletet összeszámítva — több fűt felemészt, mint azok a terpedt tűzhelyek, mellyek némelyikén egy szegény zsellérházat lehetne építeni, s hány szakácsné kívánt szerencsés utat az alvilágra annak a mesternek, a ki nek művében az ő drágalátos rétese, finom írósvajas pogácsái ollyan feketévé

égték, mint a mosdatlan czi-gánygyerek; de még ténasszony is akadt nem egy, a ki nagyon megsajnálta, hogy olly hamar elhitte a „nem füstölést“ mert bizony füstöl az ő hires takaréktűzhelye.

Mindezek pedig nem azért vannak elmondva, mint ha a mi derék iparosaink által készített takaréktűzhelyek fölött akarnánk — kivétel nélkül — pálcát törni; hanem azt sem tagadhatni, hogy csinálnak biz' imitt-amott ollyan takaréktűzhelyeket, még pedig ugyan-csak borsos áron, a mellyekre jobban rájok illenék a *puzar-tűzhely* czim a nagy fa-emésztés és magas ár miatt, a minek egyebek között főképen az egyik kártékony oka; hogy több gond fordítatik az alakra s csinosításokra; mint a czélszerű, természetani szabályokon alapuló belalkatra.

Lássuk az ide rajzolt nagyobbik amerikai tűzhelyt, mellyről bemutatoul annyit mondhatunk, hogy Amerikában annyira általános használatban van; miszerint háztartáshoz készülő embernek első gondja mint nélkülöz-

hetlen butort, mindene felett egy illyen takaréktűzhelyt beszerezni, melly középrendü családoknál télen a szobában áll, s mikor nem főznek sütnék rajta, *kandalló* szolgálatot tesz, a mire teljesen alkalmas és eléggé csinos.

További ismertetésül szolgáljanak következő sorok:

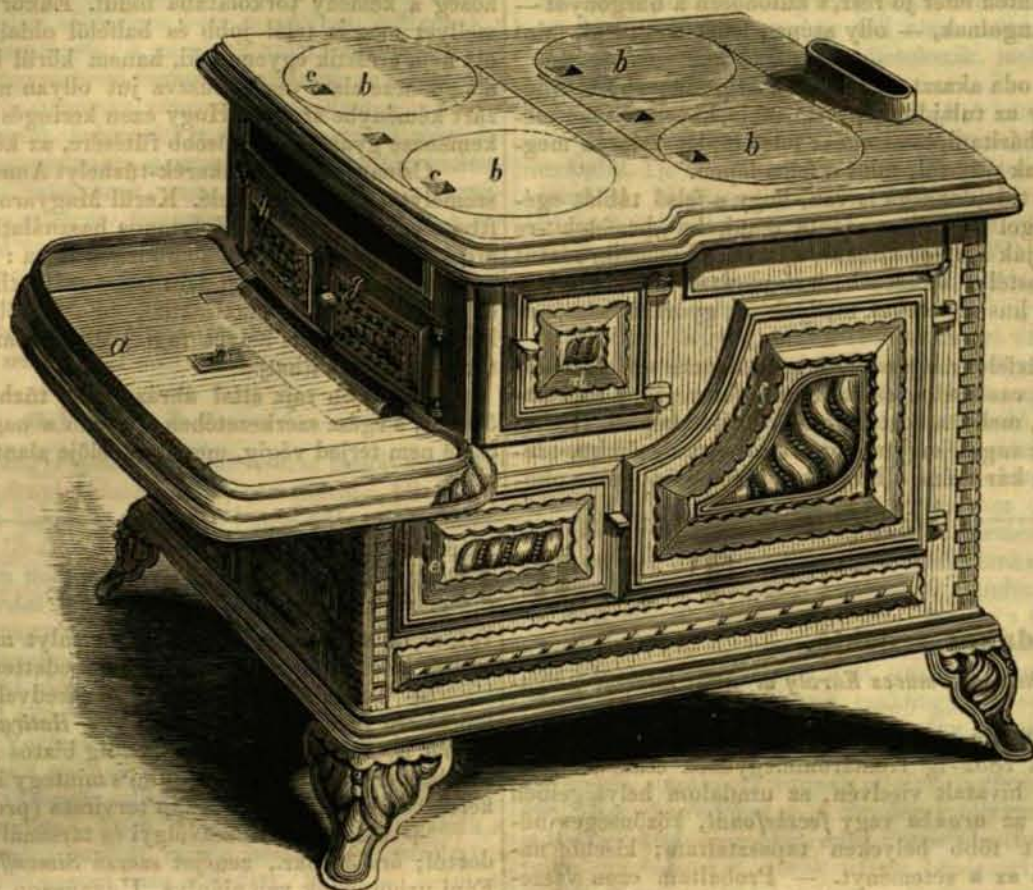
Az egész tűzhely öntött-vasból áll négy alacson lábón, s minden része igen tiszta öntetű és csinos izléssel készített anyamintáról tesz tanuságot. A mint a rajz is mutatja, sok részben hasonlít egy széles alacson lúdához, melly-

nek elejéhez egy táblaforma *a*) függelék van akasztva. Mindjárt e tábla fölött *g*), *h*) két egymással összehajló ajtócska van, mellyeket ha felnyitunk, ott ollyan régi templomablakok ölmzatához hasonló rostélyon keresztül meglátjuk a tüzet, melly sokkal izzóbb lesz, s hirtelenebben ég, ha az ajtócskák nyitva vannak, vagy ha zárva hagyjuk, és tetszés szerint lehet mérsékelni a tüzelést azon táblácska kiebb huzása. vagy egészen kivétele által, mellyről kifejedte fametsző ur a betűt, de a melly tisztán észrevehető *a*) táblán.

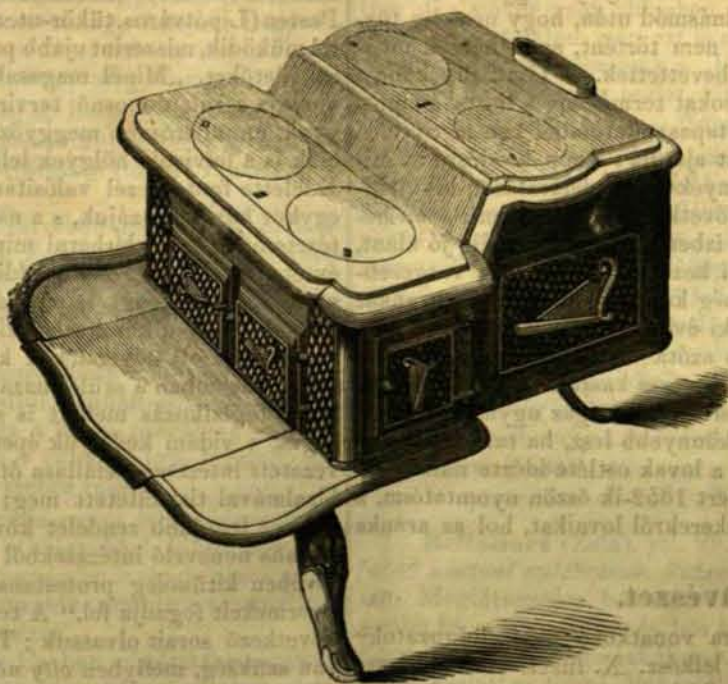
Hogy az a széles lap ott legfölül azokkal a karikákkal, mellyekre *d*) van vésvé, nem más, mint a tulajdonképeni főzőhely (nem tűzhely, mert nem rajta, hanem alatta van helye a tüznek), hova a fazekakat, serpenyőket, tepsiket rakják, azt nélkülem kitalálta minden olvasó; valamint a *d*) *d*) *d*) karikákban is ráismerhetett a főzőhely nagy lapjának tetszés szerint kiemelhető lapos tányérjaira, mellyekre ha benn maradnak, oda rakják az étkekkel tölt főzőedényeket, ha pedig gyorsabb forrást, fővést kíván a

gazdasszony, kiemeli a tányért s helyébe illeszti a kondért vagy serpenyőt, mellynek fenekére illyenkor közvetlenül odaszolgál az alatta levő izzótűz heve. Leghátulján ennek a felső táblának az a hosszukás fekete nyílás a kémény töve.

Oldalt három ajtót látunk, egy nagyot és két kicsit. A felső kicsi *b*) épen neki megfelelő terjedelmű négyszög csatornába nyílik, melly az első *d*) *d*) tányérok alatt a tulsó oldalig nyílik keresztül az egész tűzhely elején, s ez

Amerikai takaréktűzhely negyven személyre.

Amerikai takaréktűzhely tíz személyre.

tulajdonképen az igazi tűzhely, mert ide rakják be a fát, itt ég az hamuvá s innen terjed az egészet hevítő meleg az egész szerkezet minden részébe. Azért bátran elnevezhetjük „tűzélő kemenczék”-nek. A másik két ajtó, e) a kisebb alsó, s f) az a nagy, mind a kettő együtt egy nagy üreget zár, s csak azért csinált kettőt az angol, hogy kényelmesen lehessen a kitért ajtókon benyulni a sütő kemenczébe, mert a mit ezek zárnak nem más, mint olyan kemencze, mellyben sültet, kenyeret, s száraztésztaféléket szokás sütni. Ott a nagyajtó részében mintegy közép-magasságban van egy kihuzható rostély, mellyen ha több a sütnivaló, szintén elfér jó rész, s különösen a burgonyát — melly vajmi kedves eledele az angolnak, — olly szépen lehet megsütni, mint sehol másutt.

Visszatérve ahhoz az elől oda akasztott táblához a) gondosabb megnézés után úgy tapasztaljuk; hogy az tulajdonkép nem tábla, hanem ollyan medenczeforma, s tüzet lehet bele háritani, és az egész felső lapját szintén megakasztani főző-edényekkel, a hol csak úgy föl, mint a felső lapon.

De még az az engedelmes tulajdonsága is van, hogy a felső táblát egészen ki lehet emelni. Ezt az angol ollyankor szokta tenni, ha „beafstek”-re kap étvágyat. Illyenkor szétárják a d) g) ajtókat, a) táblát kiemelik, részut egy kocsi saraglya görbületű rostélyt illesztnek, izzó-párást háritnak alája a medenczébe, s rárakják a szép hus szeleteket, mellyek ott gyorsan és szépen megsülnek.

A rostély vas-szála a tűzfől magasabban, a medencze széle felé alacsonyabban fekszenek, minden vas-szálon csatornácska fut végig, s torkolatával azon főcsatornába szolgál, melly a rostély alsó rámáját képezi. Ezeket mind csupán azért gondolta ki az angol, hogy mikor ő e rostélyra szép hus-szeleteket, csibét, kappant fektet: kár volna a levének a tűzbe csöpögni, s oko-

sabb azt szép csendesen összeszivárogtatni, és a sültet valóságos maga levében feltálatni holmi kotyvasztott mártások helyett.

A medencze alatt van még két kis ajtó, mellyek a sütő-kemencze hőségének mérséklésére használhatók.

A sütőkemencze fülését úgy szokás előmozdítani, hogy a nagy ajtó felső sarkvasa fölött egy vasrudacska megbillent az ember.

Ez a vasrud keresztül nyulik a tűzhely hátulján, épen a kémény töve előtt; s egy billentésre vaslemez által elzárja az egyenes utat, mellyen a füst és hőség a kémény torkolatába tódul. Ekkor azután más utat kell keresnie, mellyet meg is talál jobb és balfelől oldalvást a kémény mellett, csakhogy ott nem eresztik egyenest ki, hanem körül kell kerülnie a kemenczét, s csak a kemencze alatt végig kúszva jut ollyan nyiláshoz, melly szintén a fölül elzárta kéménybe szolgál. Hogy ezen keringés közben sok melegség elmarad a kemencze gyorsabb s erősebb fűtésére, az kétségtelen.

Csinálnak illyen takaréktűzhelyt Amerikában különféle nagyságban, 40 személytől 8—10-ig lefelé. Kerül Magyarországra hozatva mintegy 100 p. ftba a vámmal együtt. Folytonos használatban elszolgál 15—20 évig (szakértők állítása szerint, ha nem főznek rajta: sokkal tovább is).

Bizonyos jó tulajdonai: hogy csálhatlanul sokkal kevesebb fát emészt ez eddig nálunk használtaknál, nem füstöl, könnyű vele bánni, sokfélekép lehet használni, kis helyet foglal, és valóban közép rangu ember csinos butorai közé számíthatja.

A kisebb rajz által ábrázolt kis tűzhely 10—12 személyre való. Ára 50 pft., s egész szerkezetében hasonló a nagyhoz, kivéve, hogy sütőkemenczéje nem terjed végig, mert a tűzélője alantabb van, s azért emeletes a főző tábla.

Dienes L.

T Á R H Á Z.

Gazdákat érdeklő.

— A luczernás rétek érdekében Kőműves Károly ur által kitűzött pályakérdésre (I. V. U. 31. szám).

I. Benkő Sámuel ur, nyugalm. urodalmi felügyelő Palotáról (Veszprém) ezt írja: 1821-től fogva 1832-ig Komárommegyének csallóközi csicsói uradalmában gazda-tiszti hivatalt viselvén, az uradalom helységeiben levő luczerni lóhere tábláiban az aranka vagy fecskefónál, közönséges néven fűnyug kártékony hatását több helyeken tapasztaltam; kisebb nagyobb téreken végképen kiölé az a veteményt. — Probáltam ezen veszedelmes kuszó növényt oltatlan mész-pornak behintése utáni öntözéssel, — ásó-mélységre való felásásával, a kiásott földnek eltávolítása, s más friss földdel való pótlása után új vetéssel kiveszteni — mind hiában! — Végre az akkoriban Pestről járt „Mezei Gazdák Barátja” czimű folyóiratnak 1829 évi 24-dik darabjában, a tűzzeli kiégetést olvasván fogatosnak, ezt illyképen eszközöltem. A nyavalyás helyeket köröskörül, jó darabot az egészséges luczernából is hozzávéve, lekaszáltatván s tenyérni vastagon behintetvén repce- vagy árpanyelvával, meggyújtattam; a tűznek gyakori bizgatásával a lángot folytonosan nevelve, a földig való égést eszközöltem. — Ezután az egész fecskefónalos helyen egy hamuval beterített tűzhely maradván, a luczerna szála a reájok felkuszott veszedelmes növény nyel együtt szénné s szinte hamuvá változtak. — Történt ezen bánásmód után, hogy némely tűzhelyeken a luczerna újra kihajtott, a hol ez nem történt, azon helyek megtrágyáztatván, jó mélyen felásattak s újra bevettettek. — Csak illy bánásmód után lehetett az aranka-foltos luczernásokat termékeny s tiszta állapotban megtarthatni. Ezen orvoslási mód saját tapasztalatomból van meritve.

II. Nagy-Kállóból Fintor József ur ezt ajánlja: Azon kérdésre: „mimódon lehetne a luczernából az arankát, környéke mély felásatásán kívül, kiveszteni?” — A cél biztos elérésére én a következőt ajánlhatom: azon helyet, hol az aranka mutatkozik, igen gyakor izben meg kell, s pedig jó alant, kaszálni, mihelyt csak a luczerna sarjadzani kezd; kaszálás után vasgereblyével erősen s többször meg kell kaparni, még kézzel is tövéből az arankát felgyomlálni. — Én a luczernásomban 1853-ki évben láttam legelsőben arankát, s az elébb mondott módon jártam el, és azóta nem vettem észre abban e növényt. — Sokan ősszel, midőn már többször nem kaszálnak, lóval szokták leéltetni a luczerna torzsát, én ezt nem helyeslem; mert igaz ugyan, hogy tavasszal szebben fog hajtani, s a kaszálás is könnyebb lesz, ha tarló nem marad ősszel rajta, de én azt gondolom, hogy a lovak ottléte idézte nálam elő az arankát, ezt pedig azért gondolom így, mert 1852-ik őszön nyomtatóim, a luczernás azon részén éttették oda huzott szekerekről lovaikat, hol az aranka 1853-ban előállt.

Irodalom és művészet.

+ Megjelent: „Különféle viszonyokra vonatkozó papi dolgozatok” szerkesztő Fördös Lajos, kecskeméti reform. lelkész. X. füzet. (Révész Imre szépkiallításu arczképével.) A füzet ára 1 ft. 36 kr. pp.

+ A Katholikus Néplap eddigi szerkesztője Sujánszky Antal helyébe jövő octobertől kezdve Kádás Rudolf kanonok ur lépnd.

+ Megjelent a Vahot Imre által szerkesztett Mátyás diák könyves házának V. és VI. füzeté egyben. Ára 24 kr. pp. A mintegy 12-re menő képek közt van egy pár, mellyeket már igen is ismerünk Vahot ur más vállalatából. Ez baj. — Vahot ur nem mentheti magát azzal, hogy az övének tekintélyesebb vállalatokban is követnek el hasonló hibát — a hiba mindig hiba akárki kövesse el. Kétszeresen botránkozott pedig az illy tévedés, ha épen az ö-

veti el, ki vállalatánál legnagyobb súlyt mindenkor csak a képekben helyezett és ki csak nemrég is olly elkeseredetten polemizált a képek miatt.

+ Gazdáink de különösen kertkedvelő gazdasszonyaink kellemes meglepetésére nem rég közöltük, hogy Hutirai Lukácsy Sándor egy Kertészeti Lapra nyert engedélyt; most pedig biztos forrásból mondhatjuk, hogy e lap octoberben már meg fog indulni s mintegy közlönye leend az alakulóban levő kertészeti egyletnek is. A lap tervirata (programm) nemsokára szétküldetik.

+ Megjelent Rózsavölgyi és társánál: Hegyháti dalok Csermelyi Sándortól; ára 30 pkr., zenéjét szerző Simonffy Kálmán; a mű Kormuth-Nagy Fáni urhölgynek van ajánlva. Ugyanazon mű, melly legközelebb Parádon a Bunkóféle zenebanda által játszotva, általános tetszésben részesült.

+ Jul. 9-én a pesti német szinkörben Zengraf k. a. „Nézz rózsám a szemembe” magyar népdalt énekelte. A lelkesedésre buzdult közönség a dalt ismételtette s viharos tapamórából alig tudott felocsudni. A mit igen természetesen találunk Budapesten.

Közintézetek, egyletek.

+ Egy pár nőnevelde Pesten. Napjainkban, midőn nőnevelésünk ellen annyi a panasz, valódi örömünkre szolgál az illetők figyelmét illy intézetekre hívhatni fel. Ezen intézetek sorába tartozik I. a Janisch Herminé nőnevelde Pesten (Lipótváros, tükör-utca 2. sz.), melly 7 évi főnállása óta olly szép sikerrel működik, miszerint újabb programmjára szükségesnek látjuk figyelmeztetni az illetőket. „Minél magasabb fogalmam van a nőnem rendeltetéséről — mondja a tulajdonosnő terviratában — mióta hitves, anya és nevelőnő vagyok, annál erősebb meggyőződés, hogy e végtelen fontosságú rendeltetést csak is a felviruló hölgyek lelkiismeretesen vezetett nevelése által érhetni el. E felette fontos cél valóításának előmozdítása s olly hölgyek képzése, kik egykor házuk, hazájuk, s a nagy emberi család áldásai legyenek — célja intézetemnek, mit elérhetni minden erőmet s tehetségemet felszentelem. Hét év óta fenálló intézetem eddigelé a legszerencsésebb eredménnyel áldott meg. Ez eredményt Isten után köszönöm az anyai és gyermekszeretet nem-tőjének, melly a kötelesség szigorú betöltésének követelése mellett is köztem s a rám bízott növendékek közt legegyszerűbben s azon törekvésnek, hogy igyekezem nekik házában a szülői házat kipótolni s azon vagyok, hogy minden komolyabb foglalkozás mellett is szerencsés felvirágzásukra szükséges életvidorosságuk s vidám kedélyük épen és sértetlenül megmaradjon. Ez elvek szerint vezetett intézetem felállása óta különböző keresztény vallásfelekezetű szülők bizalmával tiszteltetett meg; de f. év oct. 1-től kezdve, a m. kormány által kiadott legújabb rendelet következtében — a róm. kath. növendékek a protestans nőnevelő intézetekből kizáratnak. Ennek következtében ez intézet is jövőben kitünőleg protestans irányu leend, s protestans tulajdonosnőnek még gyermekeit fogadja fel.” A tervirat végén ez érdemes tulajdonosnőnek még következő sorait olvassuk: Tapasztaltam, hogy egy olly nőnevelő-intézetre van szükség, mellyben olly növendékhölgyeknek is, kik már az iskolából kinöttek, de még nevelésük és kiképzésük nincs egészen bevégezve, vagy kik általán magasabb miveltségre akarnak szert tenni, alkalom nyujtassék nevelésüket végkép befejezni s a világba-lépésre illőleg előkészíteni. E szükségnek is eleget kívánván tenni, elhatároztam intézetemet illy nőképző intézettel kapcsolni össze, azon meggyőződésben, hogy ez új hatásköröm által még eredmény dúsabban működhetem.” Azért idéztük az intézet tulajdonosnő e szavait, hogy szóljanak azok maguk helyett, mellyekhez mi még csak azt ragasztjuk, miszerint az itt elmondottak méltók arra, hogy följegyeztessenek és eljussanak azok ismeretére, kiket leginkább érdekelnek. — II. Egy második, szép

reményekre jogosító a Lipótváros Nádor-utcájában *Délaplace* kisasszonyról dicsegetően ismert *Dalcig*-féle nőnövelde, melyet közelebb *Sztanko Sománé született Csapliczky Lilla veendő vezetése* alá. Az új tulajdonosnénak czélja, úgy intézni a nevelést, hogy növendékeiből egykor művelt, erkölcsös, házias nők váljanak. „Meggyőződésöm az — úgy mond — hogy a magyar hölgy honunk viszonyaihoz alkalmazkodva, házias, önértetteljes, művelt honleány-nya neveltessek.“ Ez alaptól indulva ki, növendékeinek mindének felett erkölcsi és vallásos irányt fog adni, továbbá főgondja leendő a növendék valahai házvezetéséhez annyira mulhatlanul szükséges kézi munkákra, millyenek a ruhakészítés, fehérruhavarrás, himzés stb.; a nagyobb növendékek hetenkint fölvtáva az intézeti házrend fölügyeletével fognak megbiztatni; továbbá minden növendék maga kezeli azon összegecske számadását, melyet a szülők a kézi munkák s egyéb apró kiadások fedezésére a tulajdonosnénál előre leteendnek. Ezen kívül egyéb tanulmányokra is, mint a földleírás, történelem, természettan, számvetés, szepírás, zene, ének, rajz, festészet, táncz a legnagyobb gond fordítatik, továbbá a magyar-, francia- és német-nyelvben a növendékek szakértő vezetők által úgy fognak taníttatni, hogy azokon minél tökélyesebben értsenek, beszéljenek és írjanak. A francia nyelvet illetőleg, a tanulás könnyítése végett, a tulajdonosné vezetése alatt francia születésű *gouvernante* leendő alkalmazva. Szeretnénk még tovább is szólni ez intézetekről, de lapjaink szűk terjedelme nem enged meg többet ez őszinte figyelmeztetésnél.

M i u j s á g ?

△ *Császárné ő Felsege* legkegyelmesebben inditva érte magát a szegedi irgalmas nővérek kórházát 400 pftnyi gyámolításban részeltetni. (B. H.)

— Biztos értesülés szerint hirdetik a lapok, hogy *Főherceg Főhercegné* *ur ő cs. Felsege* f. hó 18-án Ó. ca. k. *Apost. Felsege* születésnapját Budán ülendi meg s a Sz. István napján tartandó ünnepélyen jelen leendő.

— A múlt vasárnapi *dalárdai* kirándulás igen kedélyes és látogatott volt. Az alsó Dunán járó egy nagyobb gőzös szállítá a népes vendégsereget; a fedélzeten egy katonai zenekar működött folytonosan, melyet a dalárda tagjainak éneklése váltott fel időszakonként. Esztergomban a basilikát látogató meg a 6—700 emberből álló fővárosi népség; déltájban megfordult a hajó s a Vác közelében fekvő Verőcze mellett kötött ki. Innen a társaság a közel Migazzi-kastélyba vonult s a gyönyörű fasorok alatti gyepen, az Isten szabad ege alatt bebizonyíták a városiak, milly vigak tudnak lenni, ha egyszer másszor a szabad ég alá kerülnek. Ének, zene, táncz egymást válták a legfesztelebb jó kedvvel. Sötétetni kezdett, midőn ismét hajóra szállott a népség, s 10 óra volt, midőn a pesti parton haza széledett. Mindenki örömet sméltendi e kedélyes, testre és lélekre egyaránt jó hatású és olcsó mulatságot. A dalárda ezuttal is több igen szép magyar dalt éneklött, meglepő szabatsággal. A rendezés érdeme Thil Ferdinánd urat illeti, a dalárda derék igazgatóját.

— Alkalmunk volt e napokban a P. U. közelebbi számában említett *Fátyol Károly* szatmármegyei gordonkajátékát hallani és csodálni. Gyakran hallottunk róla, mint az „alföld legjelesebb brugósáról“ beszélni, s most meggyőződünk, hogy e dicséretben nincs semmi túlzás; a fiatal művész ügyessége, érzelem- és kifejezésdús játéka valóban meglepő volt az egész hallgatóságra. A magyar nótáknak illy megragadó hatását aligha tudná felmutatni bármely most élő magyar zenészünk. Igen sajnáljuk, hogy nem jutott neki alkalom valamely közhelyen bemutatni művészetét. Ugy halljuk, hogy derék pártfogója Ujfalussy György ur társaságában, kivel néhány napra Pestre rándult, ismét elhagyá fővárosunkat. Reméljük, hogy még visszatérend ide.

△ Nemzeti színházunk egyik érdemes tagja, *Bulyovszkyné* művészeti czéllokból külföldre, nevezetesen Német-, Francia- és Angolországba, utazott.

△ *Liszt Ferenc* leányát férjhez adá; a vőlegény Bülow, Pesten is ismert porosz zeneművész.

+ Mig egy némely tősgyökeres magyar városban *szinészeink* csak istennek különös irgalmából tengődhetnek, addig Zomborban, Zentán, Kanihsán, Ó-Becsén, Temesvárott, Nagy-Becskereken, Uj-Becsén, a magyar előadásokat mindkét, sőt néha három különböző ajku közönség teljes számmal látogatására méltatja.

+ A *lánchíd*nak az a jó haszna is van, hogy mióta a két várost összeköti, Buda sem igen szokott hátramaradni Pesttől. Budán is nagyban törekednek a *gázvilágításra*, melyet is egy, maga a budai polgárság köréből alakulandó társulat fogna létesíteni — óhajtható is volna ez így, legalább akkor a világosság hasznát nem idegenek fognák zsebre rakni.

△ *Balaton-Füredet* ez évszakban egy francia orvos is meglátogató, ki mindennel igen meg volt elégedve, de legfőképp a hölgyekkel, kikről úgy nyilatkozott, hogy a párisi nők ékesebben tudnak ugyan öltözni, de nincs annyi szép köztük. Londonból két angol is meglátogató, kik, miután a tengerfürdő nem használt nekik, ide lőnek orvosai által utasítva.

+ *Szatmárból* írják a „M. S.“-nak, hogy Csabay színész-társaságának, mely részint ön hanyagsága, részint a közönség részvétlensége miatt, nem élvezett nagy pártolást, ott mulatása alatt oda érkezvén „Carré ur lovardája, úgy tolakadtak naponként fabódéjába, hogy egyetlen napi jövedelme elég lett volna a magyar szintársulatot egy hóig eltartani. E nép, mely Isten házába, ha jó harmat esik, el nem megy, Carré lovait bámulni a legnagyobb viharban is teljes számmal megjelent, még a vidékről is. Illyen a mi izlésünk.“ Nem egészen jól van biz ez, ha így van; de azt legalább tagadni nem lehet, hogy mi lovakat szerető nép vagyunk, különben hogy is kerülhetnének ki közülünk a világ legjobb vagyis inkább egyetlen huszárjai? Azonban itt is egy kis változásnak kell megtörténni; egy kicsit tanulni, olvasni, gondolkodni,

hogy végre majd meg lássék rajtunk, hogy mi nem egyedül csak jó haszárak tudunk lenni, hanem egyéb dolgokért is tudunk lelkesülni.

— *Gleichenbergi fürdő* (Steierország), aug. 8. Midőn a gleichenbergi fürdőbe indultam, azt hittem: igen keveset lesz alkalmam beszélni magyarul, de csalatkoztam, mert az itteni vendégség nagyobb száma magyar, s most is, midőn már a fürdői szak vége felé jár, még mindig érkeznek magyarok; nemcsak az ide határos megyékből, hanem távolabbról is. Ezért nem lesz érdektelen, ezen általunk annyira keresett fürdőről némi ismertetést közölni e becses lapokban. *Steierország* déli része nemcsak regényes vidékekkel, hanem számtalan gyógyforrással is dicsekszik, melyek nagyobb részét már a rómaiak is használták, kik a gyógyforrásokra sokat adtak. Ezen vidék a régi Pannoniához tartozván, a rómaiak által készítettnek szokott hadintak egyike is itt vezetett keresztül; alkalmuk volt tehát e fürdő gyógyerejével megismerkedni. De később egészen elhanyagoltatt és csak 1834-től kezdett újra virágozni. Most pedig már a világ minden részéből látogatják. Ha az utas Gráztól Spielfeldig vasuton s csak innét jön (4 óra alatt) kocsin Gleichenbergbe, akkor legelőször is az 1845-ben Wickenburg herczeg által épített egyház tűnik szeméi elé a ferencziek zárdájával, ez alatt a többi izlétesen épített számos nyári lakok jól választott helyekre vannak elhintve, hol a betegek várják felgyógyulásukat. A templom uralkodói tekintettel néz az alatta elterjedő vidékre. — Spielfeld felől a gyógyhely bemenetét védve tűnik az utas szemébe „Buda városához“ czimzett nagy emeletes szálloda, mit „Pest“ követ, s ezekkel átellenben egy más hasonló lakházon Velence neve áll. — Grätz felől jöve Gleichenberg nevű falu előzi meg a fürdőt egy nagy hegy-magaslat alatt, melynek tetején a 12-ik századból fennmaradt os vár büszkélkedik. Innét közeledve a fürdőhelyhez „Mailandhoz“ czimzett fogadót találjuk legelőször, hol már a részint természet, részint mesterség által készült parkok kezdődnek, melyek a lakházakat gyönyörűen övezik körül. — A házak egyes szobáiban a vendégek minden kényelméről gondoskodva van. — A vendégek nagyobb része mellbeteg, s e végett a táncmulatságok igen gyéren (minden szombat), ekkor is csak két óra hosszat tartatnak, de azért más próbált multságokban itt sem lehet szükölködni. A nagy számú zenebanda csárdásokat is játszik, csak hogy persze sehog sem tudják sem a fülnek, sem a láb alá huzni! — A szegény betegekről is gondoskodva van. Ezek számára itt egy nagyszerű épület áll, és az ide jövő betegek jó étel-, tiszta ágynemű- s szobával vannak ellátva; nyáron át Gráztól ide jövő apácák ápolják a szenvedőket. — A vendégek olykor a vidék nevezetesebb pontjaira is tesznek kirándulásokat, mint Poppendorfbors bors búróságára, hol számtalan drágaságokat, török izlésre butorzott szobákat, híres művészek által festett képeket stb. lehet látni, s Radkersburgba, hazánk határára. A Mura balpartján van e 10-ik századból eredt város, mely a magyaroktól s törököktől sokat szenvedett. A várossal átellenben a vár emelkedik barna falaival, szerfelett gyönyörű látvány! A regényes hegyek felől magyar haszárk felé fordulva, átláthatatlan szép síkságon vesz el az ember tekintete. A határos megyékből, olykor városokra is átjönnek a magyarok, a többek közt a napokban sétálás közben egyszerre magyar köszöntést hallok, hátra tekintek s egy hazámfia áll előttem. „Mit keres itt földi?“ kérdém tőle. — „Zalából jöttünk át néhányan vásárra.“ — A magyar paraszt száz steier közül is kitünik, mert a steier valamennyi sima képű, s a legszegényebb is hord, ha nem mást, fótos nadrágot, míg a magyar büszke a bajszára, s csak ünnepélyes alkalomkor vagy hidegben veszi fel a zsinóros nadrágot és dalmányt. — Érdekesnek találom még azt is megemlíteni, hogy a magyar lapok közül ide rendszeren a kávéházba csak a „Buda-Pesti Hirlap“ jár, de most, hogy Emich Gusztáv ur szintén itt mulat, alkalmunk van még a „Pesti Naplót“ és „Magyar Postát“ is olvasni. — *Nagyszapi A. Károly*.

— *Szomorú hír*. Mult csütörtökön aug. 13-án egy szép reményű ifjut kísértünk az örök nyugalom hazájába, *Herepei Ottót*, kinek neve a Vas. Újság olvasóinak is kedves emlékezetében lesz. Csak néhány hónapja, hogy „Temetés után“ czimű szép költeményét közölték e lapok s ime most mi tértünk meg az ő temetéséről! A boldogult, még alig 19 éves ifju, nt. Herepei Gergely, kolozsvári ev. ref. első lelkész és esperes fia, édes atya és nővére kíséretében a gyógyulás reményében kereste fel Pestet s a hat heti újabb szenvedés után, napról napra gyöngyülve hunyt el. Hült temetést igen tisztes és szomorodott szívű halottú közönség kíséretében örök nyugalomra a kerepesi ut melletti temetőbe. Az ég enyhítse a veszteség érzetében mélyen megilletődött atya s a távollevő édesanya s testvéreknek fájdalmát — lengjen áldás és béke az elhunyt porai fölött!

Vidéki hír.

Bellatinez (Zala), jul. 29. (*Csáktornya. Zrinyi a költő emlékei. Topliczi fürdő s ottani emlékkövek. Szárasság.*) Emlékgazdag, emlékszerű vidéken jártam. Mevlátogatóm, bár csak átfutólag azon tájat, hol hazánk egyik legnagyobb fia, a mint költő és hős egyaránt nagy *Zrinyi Miklós* élt. — A porladó hős egykori kedvenc lakóhelye, Csáktornya még áll, bár romlodozva. — Nem a régi saslak az többé. Békés utódok léptek a harcias apák nyomába. — Az erdők, melyekben egykor a vadászok riadozott, üldöző vadászok, futó vadak csörtetése zajogott, elvesztek, elpusztultak. — Helyeiken a földműves munkás keze fáradoz, — s a fölfénylő eke nyomában ballagva, bánatos éneket zeng . . . a multak felől.

Az egykor sötét erdőktől körzött vár jelenleg termékeny földek, zöldelő rétek között áll. — Külfalvai tökéletlen négyszöglet képeznek. — a délkeleti oldalon lerongálva. — A belvár hosszas négyszög, — még lakható állapotban van. — Legujabban egy külföldi vállalkozó czukorgyárrá alakítá által!

Félóránnyira a vártól, óriási tölgy alatt a hős egyszerű emléke áll, ugyanazon helyen, hol a vadkan által megöletett. — Egyszerű, körülbelül 7 láb magas kőoszlop az, egyik lapján deák fölirattal. — Később, ha t. szerkesztő ur megengedi, az emlék rajzát s a deák föliratot is átküldendém. (Kérjük. Szerk.) — Mondják, hogy az egyszerű követ még a hős nagylelkű leánya, a s balesetei által elhíresült Zrinyi Ilona emelteté.

Az idő rongáló keze megkímélte az egyszerű követ: az önző, haszonvágyó ember nem. — Kincskereső horvátok fölhányták a köveket, szétbontva az oszlop alapját. A kövek ott hevernek még; az oszlopot gróf Festetics György lelkes nője fölemelteté. Kár, hogy rácsodat által nem védetik az állatok és emberek dulásától a szent emlék: melyet oly kevesen ismernek!

Beszélik, miszerint a még ekkor ki nem irtott erdőrészekben több tilalomkő van, melyre Zrinyi sajátkezítésű verse volna vésvé illyképen:

„Vadász! itt vadat ne hajhászsz,
Mert meglátod hogyan jársz!”

S ha volna még illy tilalomkő, nem érdemelné-e az a nemzeti muzeumban helyet?

Csáktornyától három órányi távolban, elzárt, hegyölelte völgyben fekszik Töplitz meleg kénes fürdő.

Ujabb történet ásatások alkalmával oszlopokat, latin föliratú köveket leltek ott, fehér márványból. E kövek néhány remek vésetekkel van ékítve. A föliratok tanúsítják, miszerint egykor a rómaiak nemcsak ismerték, hanem használták is a melegforrást. Örömmel küldeném a nevezetesebb kövek és vésetek rajzát: de rajzoló gyöngeségem mellé még időm is hiányzott. Azonban egy-két föliratot lemásoltam, ime itt következnek:

M. Fabius. Fabullus. Trib. Militum. Leg. XIII. Gem. Leg. Aug. Provinc. Africae. Pr. Pr. Leg. Aug. Leg. XIII. Gem. Sacr. Nym.

Más kővön pedig ez áll:

Nymphis. Aug. Sacr. Ti. Ul. Januarius. Protiulo. Secundo. F. J. L. V. S. L. M.

Végül egy nagy márványlapon, melynek egyik végén kigyó farkon végződő oroslán ül s melly hihetőleg valami kapu fölött állott, e szavak vannak:

Nymphis. Aug. Sacr.
Respublica Poet mandanie. (Ezt nem birtam sem érteni, sem másképp kivenni.)
L. Tullio Tusco Leg. Aug. G. Pr. Pr.
Curante. T. Cennio. Rutilio. Proc. Augg.

Egy gyönyörű dóriai oszlop s más faragványok ott hevernek észre sem vétetve senkitől. Mind fehér márványból van készítve. Minden ásáskor új, számos kövekre akad a nép s fölhasználja a talált régiségeket épületeihez.

A fürdőhely ura a zágrábi püspökség. Nem lenne-e kívánatos, hogy

azok részéről, kiknek tehetségében áll az, az olly történeti emlékekre némi gond és figyelem fordíttassék?

Ámde térjünk a jelenhez. A folytonos szárazság alatt a tengeri nagy részt egészen elégett. Sarju nem leendő semmi. S a mezei gazdák félve néznek a tél elé. Néha, néha ázrog a vidék fölött egy-egy sötét föllegtorlat, de enyhe csöppje nincs a tikkadt élet számára. A fák levelei is hullonganak már! — M. M.

Adomák.

x. *Advocem „ezüstben.”* A f. sz. egyházmegyének több egyházaiban szokás, hogy a lelkészeknek sódort vagy sonkát is fizetnek, e mellé 6 krt. Az egyházmegyei gyűlés múlt évben azt határozta, hogy ezen 6 krajczár ezentúl ne váltóban, hanem ezüstben fizetessék. Egy becsületes lelkész, kinek más nemű fizetéséhez, egy sódar is szokott minden gazdától járulni, szót emelt, hogy hát az ő fizetéséhez adatni szokott járulékot követelheti-e ezüstben? Határozatott hogy: „a sódar nem jár ezüstben.” Később sült ki csak, hogy a lelkész nem a sódort, hanem a 6 krt értette ezüstben.

x. Két kapitulációt kiszolgált a huszár, s megeléglően a dicsőséget, hetesnek állott be nem régen N. . . . don. De meggyűlt a baja, mert száraz idők jártak, pedig a kertlocsolás is apró teendői közé tartozott. Régi nyalkaságából még csak csizma mutattak az egykori hegyke huszárra, hanem a sok locsolás ezeket is végromlással fenyegette. Sohajtott is ollykor *fennhangon* e szemlátomásti pusztuláson, s midőn szeret tehetne, rá is hagyta ő a jó Istenre a locsolást. — Csak ugy epedtek a fiatal dinnyenövények a víz után, mit észrevén az ur, szeme előtt öntözteté meg őket. Egy illy alkalommal, midőn már sokallani kezdé a végnélküli reggeli locsolást a huszár, e szókkal fordult urához: „Nagyságos uram, instálom alásan, — *biz Isten, sajnálom már lelocsolni ezt a szép harmatot.*” Illy finom huszármódon adta tudtára urának az „elégességet” — de biz az az ur jókedvű mosolyán kívül az ex-vitézre egyéb könnyebbséget nem hozott.

x. Bösözörmény városában egyszer láрма-harang üttetvén, tódul a nép merre van a tűz? tüzet senki nem látott. Nagy haraggal mondja egy asszony: miért riasztja fel az a harangozó az embert csendességéből — mikor nincs tűz? Négy éves fia azt feleli: Látja kend anyám, nem is azért harangozott az, hanem új harangozó, most tanulja a harangozást.

x. *Diplomatiai élcs.* Egy kised német hercegség fejedelme a múlt században egyik sürgönyét a francia köztársasághoz imigy kezdé: „X^o herceg elismeri a francia köztársaságot.” Mire Talleyrand, az akkori külügy-miniszter illyképen válaszolt: „A francia köztársaság rendkívül örvend X^o herceget megismerhetni.”

Színházi napló.

Péntek, aug. 7. *Gauthier Margit*, drama 5 felv. francziából fordítá *Bulyovszkyné*. E darab az, melynek első adatására múlt évben Kakas Márton az ő kis öcsét is bevitte, a mit azután nagyon megbánt. Csak tapasztalt öreg uraságoknak való.

Szombat, aug. 8. *Hunyady László*, opera 4 felv. *Erkeltől*. Leszniewszka k. a. 3-ik föllépte Gara Mária szerepében. Taps, koszoru, kihívás. Erkel karmesterünk bebizonyítá, hogy nem halt meg — a mint róla múlt heten egy pár bécsi lap írta — hanem folyvást friss egészségnek örvend és régi erővel igazgatja derék zenekarát. Ugy legyen még igen sokáig!

Vasárnap, aug. 9. *Dallos Pista*. Népszimű dalokkal 3 felv. írta *Szigligeti*. Szilágyi Béla és neje 2-ik föllépte.

Hétfő, aug. 10. *Lear király*. Szomorujáték 5 felv írta *Shakspeare*, ford. Vajda Péter és Egressy Gábor. — Gyér közönség, csak karzat volt meglepőleg tele, pedig ott még melegebb van, mint földszint. Ezen jó izlés és kirtartás becsületére válik a karzatnak. Egressy Gábor adta Lear király nagy és fárasztó szerepét, mind végig jelesül. Ő volt az est hőse.

Kedden, aug. 11. *Női harcz*, vigj. 3 felv. Scribe és Legouvé után ford. Csepreghi. Szilágyi Béla és neje utolsó föllépte. Szilágyi ur csakugyan nagyon phlegmaticus szerelmes. Szilágyiné asszony ismét sok ügyességet tanúsított.

Szerdán, aug. 12. *Norma*. opera 2 felv. *Bellini*től. Leszniewszka k. a. utolsó föllépte.

Csütörtök, aug. 13. A 40 aranyos Ráday jutalomra pályázó vigjátékok második: *Rablóvezér* vigj. 2 felv. Melléje adták a „Zöld ördög” című balletet. — Jövőre megmondjuk, van-e kilátása a rablóvezérnek, hogy elrabolja a 40 aranyat, vagy hogy elvitte a — zöld ördög.

Szerkesztői mondanivaló.

1363. Azon két költemény, melyek szerzője azt kívánja, hogy ne szóljunk rólok, nem közölhető — de azért máskor is szívesen látjuk.

1364. *Csatára M. J.* Az egyházmegyei közgyűlés jegykönyvi kivonatából örömmel győződünk meg, hogy a bihari egyházmegye ez uton is kifejezte háláját és elismerését Pap István ur jubileumi alapítványa irányában. S e szerint kérjük a V. U. 30 számában közölt tudósításokat kiegészíteni. — A közelebbi gyűlésen felmerült szóharcot (P. U. 30) nem tagadja ön, csupán az iránt emel panaszt: „hogy vannak emberek, kik ott is, hol nincs rájuk szükség, mindig ujitani akarnak, és kiknek, haig önzetlen, testvéries szeretetet pengetnek, zenében, egyenlenséggel, békétlenséggel van átszöve feljajdulásuk” stb. Vajha ugy ne legyen!

1365. *Alsó-Kubina*. Részletben tudósításokat kérünk a lelkes Árvamegyéből. Ezt mondhatnók Liptónak és a többi felső megyéknek is, melyek olly nagyon hallgatnak hírlapjainkban, mintha soha se lettek volna Magyarországon.

1366. *N. Kallósa F. J.* A jutalomkérdést fentartjuk máskorra.

1367. *Ujabb versfüzér*. Ennek sem vehetjük hasznát. De azért nem kell önként olly nagyon szomorkodni. Midőn Julius Caesar Nagy Sándor képét először meglátta, keservesen sirva fakadt azért, hogy ő még semmi nagy dolgot nem tett, holott Sándor már annyi idős korában a fél világot hatalma alá hajtá. De azért Juliusból mégis Caesar lett. — Adig is tartsa ön ezt igen merész hasonlatnak.

1368. *Hová mindig vagytam*. Kérjük a szerző nevét. Ezen költeményt ki fogjuk adni.

1369. *Az egyszeri forspontos*. Közölhető.

1370. *Debreczenbe O. K.* Az ön által keresett könyv czime: „Illustrirte Geographie.” Irta Prof. Reuschle, megjelent Stuttgartban 1856. Kapható a pesti könyv-árúknál. Szép könyv s nem is drága. De vajjon használható-e iskolánkban, itélje meg ön a következő helyről, melyre a 32 lapon véletlenül rányitottunk: „Ungarn (Königreich) — der Sitz (!) einer bedeutenden Völkermengung, worunter als bisher herrschendes Volk die sich so sehr breitmachenden Ungarn oder Magyaren, die Gründer des ungarischen Reichs, das mit Böhmen zugleich im 16. Jahrhundert an die österreichischen Habsburger gekommen war.” Tessék ezt jól megérteni s ezután ajánlani iskolai használatul ezen ujonnan fölfedezett jó barátunkat az alaposság hazájából. El vele!

1371. *Papára N. K.* A sárospataki nyomda kiadásainak, mik között annyi becses iskolai könyvet számlálunk, eddig tudunkra nem volt rakhelye Pesten s azokat nagy bajjal egyenesen S. Patakról kellett megrendelni. Most ugy vagyunk értesülve, hogy e nyomda Ráth Mór pesti új könyv-árúst nevezte ki bizományosává, kinek összes kiadásai megrendelhetők.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosiz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
Augusztus					Ros.Ab.			
16 Vasár.	D11 Roch. p.	D10 Izs.	4 F10 7 gy.	6. p. 58	7. p. 9 26	6. p. 0 24	6. p. 5 48	
17 Hétfő	Liberat. apát	August	5 Ensign.	5 0	7 7 27	1 39	6 27	
18 Kedd	Ilona csász.	Helene	6 Urunksz.	5 1	7 5 28	3 0	6 54	
19 Szerda	Szeb. Thekla	Thekla	7 Dometius	5 2	7 3 29	4 20	7 16	
20 Csütört	István kir.	Istv. k.	8 Emilianus	5 4	7 2 30	5 36	7 32	
21 Péntek	Bernát. Adolf	Bernát	9 Máty. ap.	5 5	7 0	1 B. Etul	6 50 7 48	
22 Szomb.	Timotheus	Alfonz	10 Lőrincz v.	5 6	6 58	2 Sab.	7 2 8 1	

Holdnegyed : ● Ujhold 19-kén 5 óra 43 perczkor délután.

TARTALOM.

Losonez (képpel) Váalkai Imre. — Három köny. Lévai József. — Nemzetünk miveltése az Árpádok alatt (folyt.) Vass József. — Trencseny megyei népviselet. — Amerikai takaréktűzhely. Diens L. — *Tarhaz*: Gazdákat érdeklő: A luczernás rétek érdekében I. II. Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. Mi ujság? Vidéki hírlap. Adomák. Színházi napló. Szerk. mondanivaló. Heti naptár.